

(Поводом прослављања и празновња светог Кирила Александријског, 22. јун)

ЈЕР МИСЛИМ ДА НИШТА ДРУГО НИЈЕ

□ **'ВЕЛИКА ТАЈНА ПОБОЖНОСТИ' (1. ТИМОТЕЈУ 3, 16)**

НЕГО САМ ЛОГОС БОГА ОЦА

КОЈИ НАМ СЕ ЈАВИО У ТЕЛУ,

ТО ЈЕСТ ХРИСТОС

(Свети Кирило Александријски, PG 75, 1196)

Димитриос Батрелос

ХРИСТОЛОГИЈА СВЕТОГ КИРИЛА АЛЕКСАНДРИЈСКОГ

Кирилова христологија има јединство Христово за своје превасходно начело. Кирило је инсистирао на томе да је Христос истоветан са оваплоћеним Богом Логосом. Лични извршилац нашег спасења није био само човек, ма у каквом односу да је био са Богом Логосом, већ Сам Бог Логос оваплоћени (о овоме видети две његове анатеме на крају „Треће посланице Несторију“: анатеме X и XII, у PG 77, 121B-D). Јасно је да Кирило није могао да толерише несторијанство. За њега је Несторије био пупут фарисеја, који је био у стању да види човека Исуса, али није могао да препозна Бога Логоса у телу. Кирило је видео Несторија као онога који Исусу поставља исто питање као фарисеј: „Ко си ти да се, будући човек, градиш Богом“ (Свети Кирило, “Explicatio Duodecim Caputum”, PG 76, 293B, cf. Јован 10, 33). По Кириловом схватању, Несторијев промашај је био кобан.

Нападајући раздељујуће учење несторијанства, Кирило је изразио предањску осетљивост Цркве за јединство Христове личности. Кирило је, по овом питању, био на истој линији са предањском православном христологијом, тако да нимало не изненађује што је он био тај који је однео победу. Заиста, није само Трећи васељенски сабор, којим је сам Кирило председавао, већ је читав развој христологије од петог века до светог Максима Исповедника и светог Јована Дамаскина (седми и осми век), пратио Кирила и сматрао га ауторитетом у питањима христологије.

Борећи се против несторијанства, Кирило је наглашавао јединство Христово. Нажалост, неки од Кирилових читалаца, како древних тако и савремених, нису успели да виде разлику коју је Кирило правио између божанства и човештва у Христу, те су, као последица тога, веровали да је он дошао опасно близу монофизитства, или да је чак сам био умерени монофизита. Постоје три превасходна разлога за ово неразумевање.

Први је „екстремна“ александријска христологија и језик који је Кирило користио, на пример у „Трећем писму Несторију и у „Дванаест анатемизама“. Други је то што је често користио „монофизитску“ формулу „једна природа Бога Логоса оваплоћеног“. Трећи је што су се антихалкидонски монофизити позивали на њега како би поткрепили своје христолошке ставове. Истражимо укратко ове разлоге. Кирилових „Дванаест анатема“ су писане на начин који одражава александријску христолошку традицију са њеним наглашавањем личносног јединства оваплоћеног Логоса. Можемо допустити да су та наглашавања једнострана: заправо, да наглашавају Христово личносно јединство више него целовитост његовог човештва. То је тако углавном због јереси коју је нападао: а то је несторијанство (Халкидонски сабор ће касније бити оптужен за несторијанство из управо супротних разлога: због наглашавања разлике божанске и човечанске природе у Христу. Али, тада је непријатељ био другачији, то јест монфизитство). Међутим, бити једностран није исто што не бити у праву. Кирилове анатеме морају бити читане и схваћене у контексту читаве његове христологије, која је, чак и у „неалександријском“ изразу, савршено православна. Треба приметити да је чак и Халкидон потврдио Кирилову христологију, укључујући анатемизме, а исто је било и за већину, ако не и за све православне теологе (Халкидон је представљао значајно проширење Кириловог сабора. Оци Халкидонског сабора су били у стању да исправно читају Кирила, и да уоче да су његова и њихова христологија истоветне).

Кирило је користио формулу „једна оваплоћена природа Бога Логоса“, зато што је мислио да она потиче од светог Атанасије Великог, хероја никејског тројичног богословља и његовог претходника на александријском трону (ова формула је аполинаријевског порекла /потиче из аполинаријевског фалсификата „Ad Jovianum“ који је погрешно приписан Атанасију/). Али, било би непоштено оптужити Кирила за монофизитство због ове формуле, и пренебрегнути остатак његове Христологије, на темељу које мора бити схваћена и ова формула.

Заправо, Кирило је био флексибилнији и отворенији него што неки сматрају. Православље за њега није било, напосто, ствар речи. То се може видети и по његовом договору са источним представницима антиохијске христологије, који је нашао свој израз у „Томосу сједињења“ из 433. године. Суштина Кирилове христологије је била укључена у „Томос сједињења“, али су неки његови изрази замењени или допуњени другима који долазе из антиохијске традиције. Тако је постигнут „католичанскији“ (саборнији) израз истине, коме ће следовати велико постигнуће Халкидона, мање од двадесет година касније (Текст „Томоса сједињења“ види у: PG 77, 173C-181C).

Трећи разлог сумњичења Кирила за "монофизитство" је то што су монофизити и монофизитству склони теолози као и групе из петог века, стално имали склоност ка истој осетљивости као и Кирило по питању важности јединства Христове личности.

Сефир и анти-халкидонци су се често позивали на њега као на духовног оца и окретали су се њему како би пронашли потпору за своја учења. Монотелити седмог века су се такође позивали на Кирила, како би нашли подршку за своју христологију. Пресудно питање овде је, свакако, да ли су ови теолози исправно читали Кирила. Добро је познато да су се Халкидонци позивали на Кирила и да су у њему увек видели дубоког представника исправне православне христологије, иако његов језик још није имао јасноћу која је постигнута на Халкидону.

Уствари, Кирило је један од најпогрешније читаних теолога древне Цркве. По мом мишљењу, његова христологија је много више "халкидонска" него што се обично сматра (један елемент Кирилове добре избалансираности христологије јесте начин на који је тумачио Исусову молитву у Гетсиманском врту). У његовим текстовима, видимо бескомпромисно настојање на Христовом личном јединству, али и недвосмислено разликовање Његовог божанства и човештва. У његовој христологији налазимо јасно и непогрешиво познавање постојања Његове божанске и човечанске природе након сједињења.

У његовој "Scholia de Incarnatione Unigeniti" (Схолија о Оваплоћењу Јединородног), он пише да „природа (множина) остају без мешања“ (PG 75, 1381A-B). Он такође пише да „ми познајемо разлику природа (множина) и схватамо их без мешања једне са другом“ (ibid. 1386C). Тако, он посвећује читав одељак објашњењу на који начин природе – дакле, природа Логоса и људска природа – сапостоје. Он пише да је свака природа у другој, да постоји разлика у природама ... Јасно је, наравно, да се Кирило осврће на природе Христове након сједињења (ibid. 1397C-D). Напокон, морамо да споменемо и да "Томос сједињења", који је Кирило свим срцем прихватио, говори о две природе након сједињења (видети: PG 77, 173A у чувеном Кириловом писму "Laetentur coeli").

Сличан закључак налазимо и код Алојза Грилмајера: "Није тешко навести много места на којима је изражена разлика између две природе. Тако патријарх (Кирило) не оставља сумње да та разлика остаје очувана и након сједињења две природе. Из тог разлога, јасан је закључак да Логос који је постао тело у оваплоћењу 'има две природе' или је 'у две природе'" (Grillmeier with Hainthaler, "Christ in Christian Tradition", ii, pt. 2, 29).

Чињеница да код Кирила не налазимо истоветан језик са језиком Халкидона, који је био у употреби неколико година након Кирилове смрти, не значи сигурно да се његова христологија разликује од халкидонске. Превасходни напор многих православних теолога након Халкидона је био да покажу усклађеност и суштинску истоветност Кирила и Халкидона, као би тиме доказали да је Кирилово "монофизитство" последица

погрешног разумевања.

Из књиге, "Византијски Христос", Крагујевац 2008.

Превео са енглеског Александар Ђаковац

КИРИЛОВИ АНАТЕМАТИЗМИ ПРОТИВ НЕСТОРИЈА

(http://verujem.org/sveti_oci/iisab_a.html)

1. Ако неко не исповеда даје Емануил заиста Бог, и да је Света Дјева Богородица јер је (она) родила телесно тело Логоса рођеног од Бога, нека буде проклет.
2. Ако неко не исповеда да је Логос Бога Оца био ипостасно (лично) сједињен телу, и да је један исти Христос са сопственим телом, сам Он и Бог и Човек заједно, нека буде проклет.
3. Ако неко, у једноме Христу, дели ипостаси после сједињења, здружујући их простим здружењем по части, или достојанству или моћи, а већма не признајући заједничко природно сједињење, нека буде проклет.
4. Ако неко прави разлику између две личности или ипостаси у речима садржаним у јеванђелским и апостолским списима или изговореним од Светих о Христу, или Њиме о Себи самом, и Њему приписује једне својствене да се придодају као човеку Логоса Божјег, и друге само Логосу Бога Оца богоподобне, нека буде проклет.
5. Ако се неко усуди да каже да је Христос богоносни човек, а не да је, штавише, заиста Бог, као један Син, и природа, и да је Логос постао тело, и да је

заједничарио са нама, и да је примио наше тело и крв, нека буде проклет.

6. Ако се неко усуди да каже даје Логос (Слово) Бога Оца или Господа Христа, чак шта више не исповеда да је Он сам, и Бог и човек заједно, и да је, према Светом писму, Логос постао тело (Јн 1:14), нека буде проклет.

7. Ако неко говори да је Исус као човек деловао (дејствовао) кроз Бога Логоса, и да му је приписана слава Јединородног, која постоји као нешто друго у Њему, нека буде проклет.

8. Ко се усуди да каже да усвојеноме човеку треба се клањати заједно са Богом Логосом, и заједно Га славити, и заједно називати Богом, као други у другом пошто стално додавање „заједно“ (са,) утицаће (појачаће, допринеће) да се тако схвати и више се не указује једно поштовање Емануилу, и не припада му једно прослављање као Логосу који је постао тело, нека буде проклет.

9. Ако неко говори да је један Господ Исус Христос био прослављен од Духа, као да се користио Његовом силом, и да је од Њега узео моћ (дејство) да побеђује нечастиве духове, и да над људима свршава Божанска знамења (богознамења), нека буде проклет.

10. Божанско Писмо говори да је Христос постао Архијереј (Свештеноначалник) и Апостол нашег исповедања, и да је Он принео себе за нас као пријатни мирис Богу и Оцу. Ако неко говори да је наш Свештеноначалник и Апостол, не сам Бог Логос, када је телом постао подобан нама људима, већ да је неко други, од Њега различит човек од жене. Или ако неко каже да Он приноси Себе самог као принос самом Себи, а не за нас саме јер Он, не знајући за грех, није имао потребу за приносом, нека буде проклет.

11. Ко не исповеда да је тело Господње животворно и да је оно сопствено тело Логоса Бога Оца, већ да припада неком другом, и да је сједињено са Њим по части, или да је оно примило само Божанско обитавање, а не, како смо ми казали, животворно (тело), тако да је оно постало Логосу својствено, и може све да оживљава (свему да даје живот), нека буде проклет.

12. Ко не признаје да је Бог Логос пострадао телом, и распет телом, и смрт окусио телом, и да је био (постао) прворођени из мртвих, тако да је Он живот и животворац као Бог, нека буде проклет.

Mansi, IV, 1084.

КИРИЛОВО ИЗЛОЖЕЊЕ ВЕРЕ - ТОМОС СЈЕДИЊЕЊА“ 433. ГОДИНЕ

(http://verujem.org/sveti_oci/iisab_iz.html)

Господину моме, возљубљеном брату и саслужитељу Јовану, од Кирила, поздрав у Господу.

Нека се развеселе небеса и радује земља (Пс 95:1). Порушена је преграда која нас је раздвајала (Еф 2:14), и прекинуто је оно што нас је жалостило, и сваки вид раздора је превазиђен тако што је Спаситељ свих Христос даровао мир својим Црквама, а ми смо на то били позвани од најблагочастивијих и најбогољубивијих у царева. Они су одлични ревнитељи побожности праотаца, чувају у својим душама праву веру сигурно и непоколебљиво, и предузимају особито старање за свете Цркве, да би се оне налазиле у вечној, постојаној слави и постизању свог цветајућег царства. Сам Свемогући Господ дарује им благодарежљивом својом руком, помаже да одолевају својим противницима, и дарује им победу. Јер не лаже када каже: „Ја живим, каже Господ, и прославићу оне који Мене прослављају“ (1 Цар 2:30). Ми смо дакле, још од доласка господина мојега најбогољубивијег брата и саслужитеља Павла у Александрију, били испуњени весељем и особитом пријатношћу, што је такав човек дошао за посредника, и који је преузео на себе подухват који превазилази људске моћи, да би победио ђаволску завист, да сједини раздвојено и после превазилажења саблазни које су начиниле провалију међу нама, и да овенча наше и ваше Цркве слогом (сагласношћу) и миром. Одаклеје произашло раздвојивање, непотребно је (сувишно) понављати и говорити. Чини ми се да је боље размишљати и рећи нешто о ономе што доликује мирном времену. Тако смо се ми обрадовали посети поменутог најблагочастивијег мужа, који је, може бити,

очекивао не мале спорове, саветујући нам да је потребно позабавити се сједињењем Црква у миру и слози, окончању смешног размислија и о притупљењу ђаволског безбожништва. Исто тако он нас је затекао спремне за такво дело, да му то није представљало никакав труд. Јер ми се сећамо Спаситеља који је рекао: „Мир мој дајем вам, мир мој остављам вам“ (Јн 14:2), а научени смо и у молитвама да говоримо: „Господе Боже наш, даруј нам мир, јер си нам Ти све даровао“ (Иса 26:12), јер сваки који је заједничар мира дарованог од Бога, неће му недостајати свако добро.

Како се несугласица Црква појавила потпуно безразложно и без икаквог узрока, ми смо то подробно сазнали из Писма достављеног нам сада од нашег господина, најблаженијег епископа Павла а које садржи у себи беспрекорно исповедање вере. Он нам је доставио и исповедање састављено како од стране блаженства (светости) твога, тако и од стране осталих епископа који се тамо налазе, које смо Писмо (препис) ми одлучили да буквално унесемо у нашу Посланицу. Ево тих речи:

„О томе, како ми мислимо и говоримо о Богородици Дјевини...“

Прочитавши ове ваше свете речи, и нашавши да и ми не мислимо другачије ер „један је Господ Једна вера Једно крштење“ (Еф 4:5), ми смо прославили Бога Спаситеља свих, поздрављајући једни друге, пошто је у нашим и вашим Црквама вера сагласна богонадахнутом Светом писму и Предању наших Светих Отаца.

Али пошто сам сазнао, да неки од оних којима је својствено да празнословје, зује као дивље пољске осе и распростиру против мене рђаве (лоше) речи, као да сам ја говорио да Свето Тело Христово није узето од Свете Дјеве, већ је донесено са неба. Зато сматрам за потребно да им нешто мало одговорим у вези тога. О неразумни, и који само знате да клеветате! Како вам је дошла таква помисао и како сте се разболели од једне такве лажи? Требало је, да, требало је јасно схватити, да се скоро сва борба за веру коју смо водили, састоји у тврђењу даје Света Дјева Богородица. Али, ако кажемо да Свето Тело нашег заједничког Спаситеља Христа није се родило од ње, него да је с неба, како ћемо је онда признати за Богородицу? Кога је она дакле родила, ако стварно није родила Емануила по телу? Биће зато исмејани они који шире лажи на мој рачун! Јер блажени пророк Исаија не лаже кад говори: „Гле, девојка ће зачети у утроби, и родиће Сина, и назваће Га именом Емануил (Иса 7:14), које је преведено, Бог с нама“ (Мат 1:25). И Свети Гаврило савршено говори истину када блаженом назива Дјеву: „Не бој се Марија, јер си нашала благодат у Бога; и гле, зачећеш у утроби, и родићеш Сина, и назваћеш Га именом Исус (Лук 1:3). Јер ће Он спасити свој народ од грехова њихових“ (Мат 1:2). А када говоримо да је Господ наш Исус Христос са неба и

одозго (с више), не говоримо тако као да је одозго и са неба било принесено Свето Његово Тело, него само следујемо блаженог Павла који јасно проповеда: „Први човек је од праха земаљског, други човек (Господ) са неба” (1 Кор 15:47). Сећамо се такође речи самог Спаситеља који говори: „Нико се не попе на небо нити сиђе са неба до Син Човечји” (Јн 3:13), пошто је Он био рођен по телу, као што сам већ рекао, од Свете Дјеве. Али потом Бог Логос који је сишао одозго и са неба, понизио је себе, узимајући облик Слуге, и био је назван Сином човечјим, остајући потпуно оно што је био, то јест Бог. Он је по својој природи неизменљив и непроменљив сматран од тада као посебно биће са неба, а такође је „човек који је дошао с неба”, будући савршен по божанству, и савршен по човечанству, и у једном лицу познат. Јер је један Господ Исус Христос, чак и ако не знамо разлику природа које су ушле у то неисказано јединство.

Твоја светост да затвори уста онима који говоре мешање или сливање, или мешање Логоса Божјег са телом. Зато што, чини ми се постоје неки који шире гласине да ја тако мислим и говорим. Али, ја сам тако далеко да тако мислим, ја тврдим да су они неразумни који уопште сматрају да је могућа и сенка промене у божанској природи Логоса. Јер (Логос) пребива (постоји), остаје увек какав је и био и не мења се, и никада није нити ће постати нешто друго и не подлеже никаквој промени. Осим тога ми сви исповедамо да је Логос Божји нестрадалан, и Он је свемудро извршио ову тајну домостроја и сам је претрпео (прихватио) страдања која су својствена телу. Зато и свемудри Петар говори: „Христос будући дакле да је пострадао за нас телом” (1 Петр 4:1), али не неизреченом божанском природом. Ми верујемо да је Он Спаситељ свих, и Он је посредством усвојења, као што сам већ рекао, принео сопствено тело да пострада. Тако је Он и прорекао гласом пророка који говори: „Предао сам плећа своја шибану, моје образе ударању, а лица својега не окренух од срамоте пљувања” (Пс 50:6).

Ја у свему томе следујем учењу Светих Отаца, а посебно међу њима блаженог и најславнијег нашег Атанасија, како не бих учинио скретање у било чему и нека у то буде уверена ваша светост, и да у то не посумња ико други.

Могао бих ти сакупити много сведочанстава (Отаца) која потврђују истинитост тих мојих речи, али се плашим да ти дужина мог Писма не буде узрок одвратности. Ни на који начин не можемо трпети да нам било ко потреса веру, или Символ вере, који је некада издат од наших Светих Отаца у Никеји окупљених, и не дозвољавамо ни себи нити било коме другом или да измени једну реч из текста која се тамо налази, нити да пропадне дакле један слог, сећајући се на речи Онога који је рекао: „Не померај вечне границе које су поставили Оци твоји” (Приче 22:28). Јер то нису били они који су говорили, већ Дух Бога и Оца (Мат 10:20), који и производи из Њега и није стран Сину што се тиче суштине, и то се потврђује речима светих зналаца Светих Тајни по том питању. Јер је у

Делима апостолским написано: „Дошавши у Мисију (Мезија), покушали су да дођу у Витанију, али им не дозволи Дух Исусов“ (Дап 16:7). А и божанствени Павле пише: „Они који су у телу не могу Богу угодити. Ви нисте у телу већ у духу, зато Дух Божји обитава у вама, а ко Дух Христов нема, тај није Његов“ (Рим 8:89).

А што неки од оних који имају обичај искривљују оно што је право, изврћу моје речи онако како њима одговара, нека се ваша светост не чуди, знајући да сви јеретици у богонадахнутом Светом писму налазе ослонац својим заблудама изврћући својим поквареним мислима оно што је право (истинито) саопштено Духом Светим, и сакупљајући на такав начин на своје главе неугасиви пламен.

Пошто смо сазнали да су неки издали славну Посланицу најславнијег оца нашег Атанасија која је православна, блаженом Епиктету, са изменама и извртањима, од чега су многи настрадали, то, размишљајући да ће то бити корисно и на потребу браћи, ми смо послали вашој светости примерак једног од најстаријих преписа који се чувају код нас, без грешака.

Возљубљени молимо се да те Господ наш чува, најчаснији брате.

+ + +

КИРИЛО АЛЕКСАНДРИЈСКИ (грч: Κύριλλος Α' Αλεξανδρείας) - свети (444); велики Црквени учитељ и бранитељ Православне вере, који је посебно неговао догматику Цркве; Архиепископ у Александрији у време када је имала свој највећи утицај у Римском царству; ревносни бранилац Хришћанства и кључна личност у борби Цркве против несторијанске јереси. Црква га прославља 9. јуна.

Рођен је у Александрији, половином IV века, од угледних хришћанских родитеља. Када је изучио грчке и римске световне науке, његов ујак - александријски Архиепископ Теофил (385-412), уврстио га је у клир, а после ујакове смрти, Кирил је био изабран за александријског Архиепископа (412) и остао је на тој столици све до своје смрти (444). Одмах по доласку на архиепископски престо, истерао је из града Јудеје и јеретике новацијане (јерес која води порекло од Новацијана, презвитера у Риму, средином III века) и повео борбу са остатком незнабожаца. Био је на челу опозиције против

незнабожачког намесника Ореста. Када је изгледало да је очистио Александрију од сваке верске пометње, започео је нову борбу (са оправданим разлозима), око 430. године, овога пута против несторијанства, јереси коју је основао цариградски Архиепископ Несторије (428-431) и који је написао много списа у заштиту свог јеретичког учења.

Кирил је одмах почео побијати Несторијево учење, најпре писмима, а онда и на једном александријском синоду (430). Борбу против Несторија, Кирил је као председавајући наставио и на Трећем васељенском сабору (Ефес, 431), на коме је свечано у име Цркве осудио несторијанство. Али, присталице антиохијске школе (одакле је поникло Несторијево учење), наравно незадовољне Кириловом осудом Несторија, оптужиле су Кирила код цара Теодосија II Млађег (408-450) са становишта аполинарства (јерес која је поникла из александријске школе, којој је и Кирил припадао). Због те оптужбе Кирил је био бачен у тамницу, али га је на молбу Сабора цар пустио на слободу и повратио му архиепископску столицу. Пошто је провео на архиепископском престолу 32 године и за то време потпуно очистио Александријску цркву од јереси (и написао много корисних списа), умро је као велики Епископ и познати Црквени учитељ, 27. јуна 444. године.

+++

ЕФЕСКИ (ТРЕЋИ ВАСЕЉЕНСКИ) САБОР (јун-јули 431) сазвао је цар Теодосије II (408-450), са циљем да разјасни спор између Несторија (+451), епископа цариградског (428), и Кирила Александријског (412-444), нећака патријарха Теофила (385-412) који је изманеврисао збацивање и прогонство Светог Јована Златоустог (+407). Несторије се јавља као оснивач нове јереси по којој постоје две различите ипостаси у оваплоћеном Логосу; зато се Дјева Марија не може назвати "Богородица" него само "Христородица". На Кирилово настојање, Сабор (153 епископа) дефинише доктрину о сједињењу двеју природа у јединственој ипостаси Логоса и доктрину о Дјеви Марији-Богородици, осуђује и свргава Несторија пре него што су дошле делегације папе Целестина I (422-432) и епископи из Антиохије, који накнадно прихватају учење и поступак Кирилов. После осуде несторијанства (Несторије није учествовао на Сабору), ученици Несторијеви одвајају се званично од Цркве и стварају своју Цркву, у Персији, са седиштем у Селевкији. Црква Истока или "несторијанска" извршила је у Персији у наредним вековима веома значајан мисионарски подухват. Али ширење ислама и монголске империје, а нарочито покољ који је направио Тамерлан, докрајчили су овај мисионарски несторијански полет.

Страну о светом Кирилу Александријском припремила

Информативна служба Шумадијске епархије